

Küsimusleht nr. 121

TALUTEENIJAD

Käesolev küsimusleht on mõeldud talurahva ühe grupi — taluteenijate elu-olu uurimisele kaasaaitamiseks. Senini on põhiliselt kogutud Etnograafiamuuseumi arhiividesse materjali talupere kui terviku kohta ja vähem on pööratud tähelepanu teenijarahvale eraldi. Käesolevale küsimuslehele vastates palutakse arvesse võtta eri ajastuid ning sellest tingitud muudatusi teenijaskonna elu-olus ning rõhku panna just teenijate eri liikidele ja erinevustele nende vahel.

I Taluteenijate päritolu

1. Kas olid maata külaelanike hulgast või ka talupere liikmete seast?
2. Olid nad pärit samast külast, vallast, kihelkonnast või tulid ka kaugemalt?
3. Kui võrd kasutati talutöödel vabadikke ja saunikuid?

II Liigitus

4. Teenijaskond on jaotatud alaliikidesse sõltuvalt soost, perekondlikust seisundist, east ja töölepingust.

a) sulane

Oli ta abielus või vallaline? Kas abielus sulane oli popsiseisundis? Kas teatakse ka täissulase ja poolsulase pidamist? (on andmeid, et poolsulane töötas poole tööajast ja sai ka poole täissulase palgast).

b) pois

Kas poisiks on kutsutud noortöölist (15—18. a. vana) või ka juba vanemaid mehi?

c) tüdruk

Kui vanalt võeti talusse teenijatüdrukuks? Kas tüdrukutena teenisid ainult noored või ka vanemad naised? Kas kasutati ka alaealisi?

d) karjane

Loetleda karjase liigid (veise-, sea-, hanekarjus). Kas karjaseks olid lapsed või ka vanad inimesed? Oli külal ühiskarjane või pidas iga talu eraldi karjast?

e) lapsehoidja

Kas olid selleks nooremad lapsed (kuni 10. a.) või ka vana-inimesed?

f) suviline

Kes olid suvilisteks: kas saunikud ja vabadikud talumaalt või mujalt ehk abielus sulaste pereliikmed? Kas talus oli palju suvilisi ja kas nad tõrjusid välja aastatöölised? Millal hakati suvilisi enam kasutama: kas möödunud sajandi lõpul — käesoleva sajandi algul?

g) päeviline

Kes olid päevilisteks? Millal ja kui palju neid kasutati?

5. Kas on talus töötanud ka kuuteenijaid ja tükitöölisi?

6. Kas eelistati abielus või vallalisi teenijaid? Miks?

7. Kas oli veel teistsugust teenijaskonna liigitust?

III Palkamine

8. Millal toimus taluteenijate palkamine (teenijate liikide kaupa)?

9. Kui kaua aega enne tööleasumist pidi kaup tehtud olema?

10. Kus toimus palkamine (peremehe juures, teenija kodus, kõrtsis, laadal jne.)?

11. Kuidas palgati? Kas olid ka vahetalitajad-kaubasobitajad? Kas palgatavale anti ka käsiraha? Kui palju?

12. Kas palgalepingud olid suusõnalised või ka kirjalikud? Millal hakati sõlmima kirjalikke lepinguid?

13. Mis aastal ilmusid tööraamatud ja kas neid ka kasutati?

14. Mitme aasta peale sõlmiti teenistusleping? Kas teenistusaja pikkuseks oli 1, 2 või 3 aastat?

15. Mis päevast milliseni kestis teenistus (näiteks jüripäevast mihkclipäevani)? Kas on teenistusaja kestvuse erinevusi ka teenijarahva eri liikide vahel?

16. Millised olid peamised küsimused lepingus (selle tähtaeg, palga suurus jne.)?

17. Kas tööpäeva pikkus, tehtavate tööde hulk ja ülalpidamine olid ka lepingus märgitud või määrati need tava kohaselt?

18. Missugused olid erinevused sulaste, tüdrukute, karjaste ja teiste taluteenijate palgalepinguis?

IV Teenima minek

19. Kuidas toimus teenija lahkumine endisest töökohast ja millal?

20. Millal pidi teenija endisele peremehele üles ütlema? Kas teatakse mingit ametlikku ülesütlemise korda?

21. Kuidas toimus teenimaminek: kas teenijale tuldi uuest teenistuskohast järele või tuli ta ise?

22. Kuidas võeti teenija tallu tulles vastu? Kas on teada teenija vastuvõtuga seotud kombeid?

V Tööpäev

23. Milline oli tööpäeva pikkus suvel ja talvel? Kas see oli sama pikk kui pererahval?

24. Millal olid puhkepausid ja millise kestvusega? Mitu neid päevas oli?

25. Kas rakendati ka puhkepäevadel tööle?

26. Millal oli teenijatel vaba aeg (pühapäevad, pühad, laadapäevad jms.)?

27. Püüdke anda üksikasjaline päevarežiimi kirjeldus eri aastaagadel teenijate eri kategooriate kaupa.

VI Töö iseloom

28. Missugune oli tööjaotus? Milliseid töid tegid naised, missuguseid mehed?

29. Võrrelda teenijate tööd pererahva omaga. Kas pererahvas töötas samuti ja mis tööd tegid peremees-perenaine?

30. Milline oli olukord tööjaotuse osas väike- ja suurtaludes? Kas oli tunda vahet?

31. Kirjeldada kõiki töid kalendaarses järjekorras, s.o. kuude kaupa.

32. Kas sulane ise töötas talus või saadeti ta mõisa ehk töötas ta mõlemal pool? Millistel töödel?

33. Kas sulase naist ja lapsi rakendati ka talutöödel? Millistel?

34. Millistel põllutöödel kasutati alaealisi töölisi ja missugune oli nende töötasu (kas tegid kergemaid töid väiksema tasu eest, oli abitööjõuks jne.)?

35. Milliseid töid tuli teha teenijatüdrukul? Kas ta oli perenaisele abiks kodustes töödes või töötas ka põllul?

36. Millised olid karjase kohustused ja mida tegi ta talvel?

37. Mitu kuud ja millistel töödel töötasid suvilised (näit. heinategu, rukkilõikus, kartulivõtmine jne.)?

38. Millal ja kui palju kasutati päevilisi?

VII Palk

39. Milline oli palga koostis: raha-, maa- ja riidepalk?

40. Missugune oli taluteenijate palk XIX saj. I poolel, sajandi keskel ja lõpul?

41. Missuguseks kujunes palk XX saj. algul ja 1920.—30-ndatel aastatel?

42. Millised muudatused toimusid aja jooksul palgas?

43. Kui suur oli maa palk?

44. Kui suur oli vilja palk ja mis vilja anti?

45. Mis kuulus riidepalka koostisse: riidekangas (kui palju?), rõivad (millised?), jalatsid jms? Mis esemed anti esimesel ja millised teisel teenistusaastal? Kui palju?

46. On taluteenijad pidanud ka loomi? Kui palju?

47. Millal ja kellele anti palgaks lina, villa või muud see-sugust. Kui palju?

48. Kas anti ka toiduaineid? Missuguseid ja millises koguses? (näit. karjasele).

49. Millal toimus üleminek rahapalgale? Kas mindi sellele üle täielikult või säilis osaliselt veel tasu natuuras?

50. Mille poolest erines abielus sulase töötasu vallalise omast?

51. Milline oli suvilise ja päevilise töötasu?

52. Kas lapsehoidjale maksti üldse palka või oli tal kõigest prii söök ja korter?

53. Millal ja mitu korda aastas toimus palga väljamaksmine?

54. Kuidas tasuti siis, kui teenija poole teenistuse pealt ära läks? Oli peremehel õigus palk maksmata jätta?

55. Teate Te juhtumeid, kus on esinenud palgatingimuste rikkumist nii peremehe kui ka teenijate poolt?

56. Kas toimus teenijate ja peremeeste vahelisi kohtuprotseesse palga küsimuses?

VIII Eluruumid

57. Millised olid teenijate eluruumid? (Joonistada plaan!).

58. Kas elati peretoas või olid eraldi teenijatetoad?

59. Kas igal teenijal oli omaette tuba või elati mitmekesi koos?

60. Kas oli erinevusi suvise ja talvise eluruumi vahel?
61. Kas tüdrukute ja poiste ruumid olid eraldi?
62. Missugune oli mööbel toas?
63. Kus ja kuidas magati? Kui aidas, siis teha aida plaan.
64. Kus elas abielus sulane oma perega? Kui omaette majas, siis teha vastav plaan.
65. Kus hoidsid teenijad oma loomi? (Teha vastava hoone plaan.).

IX Toit

66. Anda ülevaade söögikordadest ja toidust. Mitu korda päevas ja mida söödi?
67. Millised olid erinevused pere toidusedelis vastavalt aastaajale?
68. Kas karjasele anti leivakott kaasa?
69. Kas teenijad ja pererahvas istusid ühes lauas ja sõid sama toitu või esines lahussöömist?

X Rõivastus

70. Kirjeldada suvist ja talvist töörõivastust.
71. Milline oli pidulik rõivas? Missuguste tähtpäevade või pühade puhul seda kanti?
72. Kes valmistas rõivad?
73. Kas saadi palgaks riie või juba valmisrõivad?
74. Kas kanti kodukootud või poeriidest rõivaid? Millal ja kui kaua?
75. Mille poolest erines taluteenijate rõivastus pererahva omast? Kas ka linnamoelise rõiva puhul oli erinevusi?
76. Kus hoiti rõivaid?

XI Sotsiaalne asend

77. Missugused olid teenijate suhted pererahvaga? Milliseid lahkkelisid esines ja mispärast?
78. Missugune oli ümbruskonna taluteenijate omavaheline suhtlemine (külasimmanid ja muud kooskäimised).
79. Milline oli teenijate hariduslik tase, nende osavõtt kultuurielust?
80. Milline oli teenijate majanduslik olukord ja perekonna-

elu? Kas esines abiellumist perepoegade-tütarde ja teenijarahva vahel? Kui tihti?

81. Kas taluteenijate liikuvus oli suur, s.t. vahetasid nad tihti töökohti? Mispärast?

82. Pange kirja rahvalaule, ütlusi ja jutte taluteenijate elu-olust.

Koostas H. Uiho

На эстонском языке.

Laduda antud 28. X 1970. Trükkida antud 19. IV 1971. 54×84 ¹/₁₆. Trükipoognaid 0,3.
Tingtrükipoognaid 0,42. Tellimise nr. 6356. Trükiarv 350. MB 00062. Hans Heidemanni
nim. trk., Tartu, Ülikooli 17/19. III.

Tasuta